

Restaurátorský záměr obnovy dřevěného schodiště na kůr.

Kostel Panny Marie Na Náměti v Kutné Hoře

Petr Lavický restaurátorské a uměleckořemeslné práce
předmět podnikání : restaurování a konzervování
místo podnikání : Česká 993, Kutná Hora, 284 01
Povolení MK ČR ze dne 4.6.1996 č.j. 5053/96
IČO : 1379261 DIČ CZ-6706180888
Tel.: 322319741, GSM: 777902221
e-mail restaurovani@petrlavicky.cz
<http://www.petrlavicky.cz/>

Restaurátorský záměr

I. Název památky

vřetenové schodiště.

II. Údaje o památce

Rejstříkové číslo památky: objekt - ÚSKP 14664/2-1043

Umístění: Kutná Hora – Vnitřní Město, č. parc. 2786

Původ: 18.st. ? (dále v textu) s pozdějšími doplňky, Čechy

Vlastník: Římskokatolická farnost - arciděkanství Kutná Hora

Materiál: Dřevo - masiv jehličnatých dřevin
Kov - železo
Povrchová úprava – žádná, vyjma středového sloupu - olej

Rozměry: Výška – 7645 mm, 960 mm zábradlí
Šířka – průměr vřetene 1820 mm, světlost 830-850 mm
Síla stupňů – proměnlivá od 40 do 52 mm (novodobý 32 mm)

III. Údaje o akci

Investor: Římskokatolická farnost - arciděkanství Kutná Hora

Zhotovitel: Petr Lavický

Doba realizace: 7.2022

IV. Popis památky

Vřetenové schodiště spojující prostor lodi a kruchty je provedeno v přizdřeném tubusu v jihozápadním rohu boční lodi. Samotné schodiště se sestává ze středového sloupu, stupňů, podstupnic a zábradlí na kůru.

Stupně trojúhelníkového půdorysu jsou na širší straně (od 360 po 390 mm) zednický zapraveny do tubusu schodiště. Úzká strana je začepována do středového sloupu. Ve většině případů jsou zhotoveny z jednoho kusu, popřípadě je naklizen pouze růžek.

Podstupnice jsou z tenčích hrubě opracovaných prken. Mnohdy je použito hoblovaných desek s profilací na obou hranách a dekorovaných, což svědčí o druhotném použití prken patrně ze záklopových stropů.

Středový nosný sloup je v celé výšce z jednoho kusu a jako jediný je opatřený olejovým krytem.

Zábradlí schodiště na kůru je prosto jakýkoliv zdobností a je čistě utilitárního významu. Madlo je nesené čtveřicí sloupků, přičemž první vychází ze středového sloupu bez pandativu z kruhového na čtvercový profil 110/110 mm. Ostatní sloupky jsou rovněž čtyřhranného profilu (100/120, 2* 100/90) a nepatrně subtilnější. Madlo je z hrubě opracovaných hranolů (160/80) na vnější straně opatřené konkávně konvexní profilací. Uchycení třech sloupků k podlaze je velice mělké, což má za následek volnost čepů. Sloupek na ose schodiště je napojen na nosný sloup ke kterému je fixován kramlí a to pouze z jedné strany.

Podlaha z prken nad vřetenem, navazující na schodiště je novější konstrukce a je přichycena průmyslově vyráběnými hřeby.

V. Stav památky

Stupně mají nášlapné hrany značně poškozeny. V ploše je rovněž dřevo vyšlapáno v závislosti napadení dřeva červotočem. Mnohé stupně jsou uvolněny jak ve zdi, tak i v čepování, nicméně celkové vysunutí nehrozí. Četné stupně jsou však povysunuty a nejsou v zákrytu s ostatními. Proto podstupnice vyčuhují přes hranu a i tak nedoléhají na spodní stupně. Některé stupně byly již v minulosti vyměněny. Vzhledem k použití širokých fošen došlo k četným prasklinám. U několika schodů chybí zadní náklížek. Nový stupeň není opracován jako originál. Také je sklížen ze 4 kusů, přičemž poslední nerespektuje průběh let. Síla je pouze 32 mm.

Podstupnice často nedoléhají k hornímu stupni, nebo nemají patřičnou výšku a do spodního stupně jsou přichyceny jen letmo. Některé jsou kotveny i shora, což není vhodné. Některé hřeby prošly stupni naskrz, nebo mimo stupeň.

Středový sloup nese stopy ohoření.

Zábradlí je volné v čepech, což se projevuje velkými výkyvy. Hrubě opracované sloupky nesou stopy po napadení dřevokazy (hlavně červotočem a v neodkorněných místech i tesaříka), nicméně se nejeví jako aktivní. Madlo zábradlí je na horní straně silně opotřebováno včetně ohoření.

Podlaha nad vřetenem navazující na schodiště je novější konstrukce a tudíž v lepším stavu.

VI. Nálezová zpráva

Celé schodiště je napadeno červotočem, který je zjevně aktivní. Výletové otvory jsou čerstvé, světlé a mají pilové okraje. V některých jsou ještě požerky.

Na výstupu na kůr jsou nápisy křídou se jmény a datací. Nemusí se jednat o záznam ze vzniku schodiště, nicméně vymezují nejmladší možnou dobu výstavby.

Stratigrafie povrchových vrstev nebyla provedena, nicméně jde patrně o nátěry na bázi pigmentovaných olejů.

VII. Koncepce restaurátorského zásahu

Dřevo

1. Zajištění předmětu proti následným poškozením - likvidace případných biologických škůdců a odstranění příčin degradace.
2. Zcelení a fixace korpusu použitím původních technologií.
3. Zachování původnosti a úprav předchozích oprav v maximální možné míře.
4. Použití nových částí materiálů a tvarově shodných s původními.
5. Nanesení povrchové úpravy (bude li nutná) na základě rozborů popř. dle požadavků NPÚ.
6. Reverzibilní retuš vzhledově přizpůsobující se originálu.

Kov

1. Minimální demontáž .
2. Žádný ohřev na vysokou teplotu (sváření, tvrdé pájení).
3. Zachování charakteru a způsobu zpracování materiálu (pilování, zbytky okují a o.).
4. Neodstraňování, ale přeměna korozních produktů železa (tanát železa a terc. fosforečnan železnatý).

VIII. Restaurátorský záměr

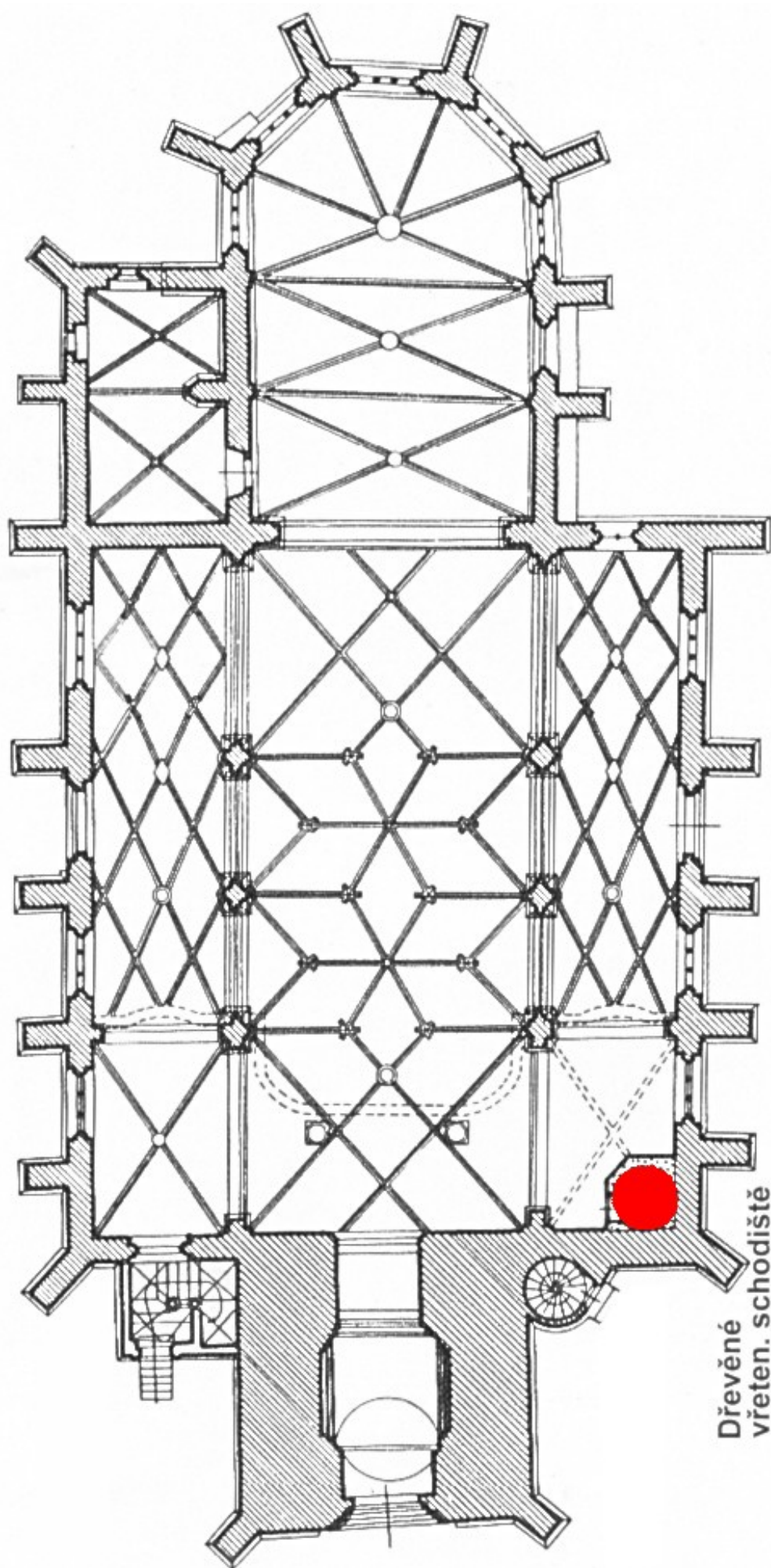
Stupně - silně opotřebované čelní hrany protézovat materiálově i tvarově shodně s původními a přizpůsobit originálu. Přední hranu je nutné též nastavit u posunutých stupňů, tak aby půdorysně navazovaly na ostatní. Velké praskliny scelit špánováním. Drobné, které nemají na funkci vliv se mohou ponechat. Zrevidovat uchycení ve zdi a v případě uvolnění zednický zapravit (použití PUR pěny je nevhodné. Je měkká a po čase se vymačká). Rovněž začepování ve středovém sloupu je nutné prověřit a uvolněná místa vyklínovat, nebo jinak zafixovat. Místa narušená působením červotoče je nutné petrifikovat a nasýtit konsolidanty (akrylátovou pryskyřicí - kopolymer butylmethakrylátu s i-butylmethakrylátem popřípadě kopolymer butylmetakrylátu a metylmetakrylátu). Nášlapy je možné natřít akrylátovou pryskyřicí jako konečnou povrchovou úpravou. Ostatní plochy očistit , přebytečnou pryskyřici odmyt a nechat ji pouze pod povrchem. Podstupnice - zrevidovat a opravit obdobně jako stupně. Ve většině případů je nutné nové uchycení, popřípadě i nastavení, aby při doražení k hornímu stupni se daly bezpečně ukotvit do spodního stupně.

Zábradlí – je vhodné zafixovat ke středovému sloupu, třeba i za použití více kramlí, což sice je zásah do původní hmoty sloupu, ale díky mělkému usazení ostatních sloupků (které je nutné také zpevnit) má madlo velký výkyv.

Podlahu nad schodištěm není nutné zvláště upravovat. Po revizi a uchycení sloupů jednotlivá prkna opět přibít k polštářům a dotáhnout ostatní spoje. Povrch je lépe řešit jednotně až při opravě celé podlahy kruchty.

Všechny části napadené červotočem je nutné ošetřit. Vzhledem k problematické aplikaci termosance, fumizace, nebo mikrovlnného ošetření, nezbyvá než použít prostředky obsahující Cypermethrin, permethrinu a j. To ale podmiňuje vyloučení styku s osobami, potravinami apod., což lze zajistit tvrdým lakovým krytem, který však výrazně změní podobu artefaktu. U středového sloupu je možné ochránit před kontaktem s jedem silným nátěrem lněného oleje. U schodů pak z lícni strany nechat vrstvu kopolymeru. Protože je injekce neúčinná a sejmutí polychromie u druhotně použitých prken podstupnic nevhodná je lépe tyto po sejmutí a ošetření deponovat a nahradit jinými, tvarově, materiálově i zpracováním obdobné jako zachované podstupnice.

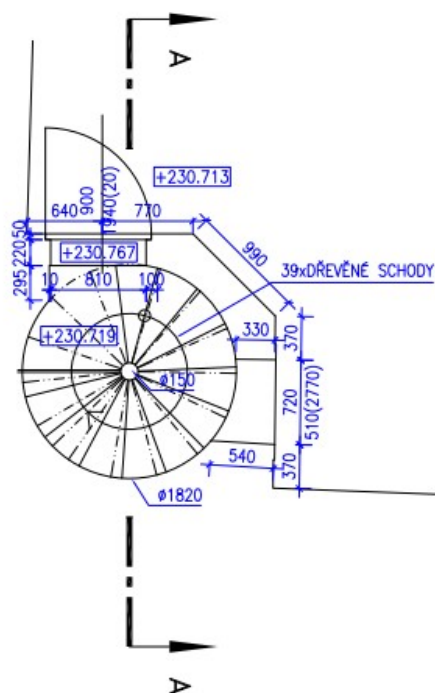
Půdorysné zakreslení prvku.

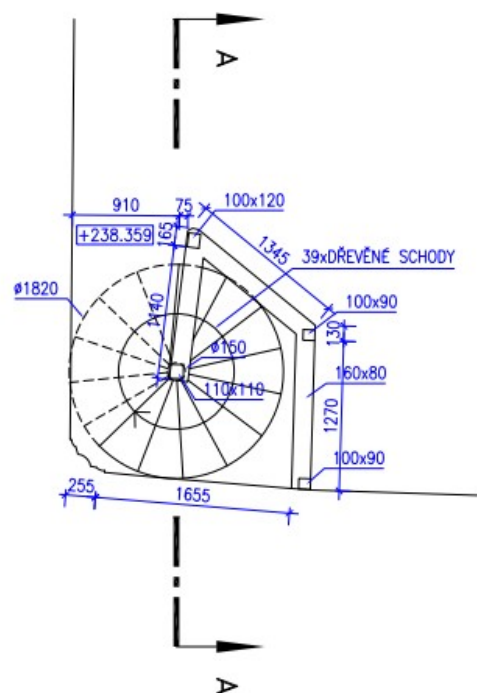
Dřevěné
vřeten. schodiště

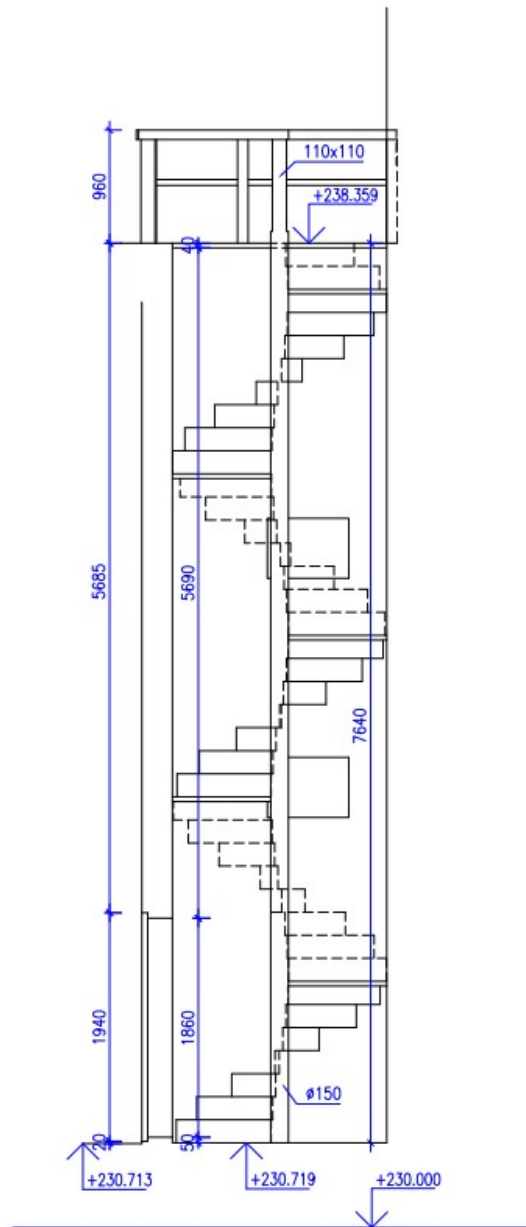
Zaměření.

Půdorys přízemí.

Půdorys v úrovni kruchty.

Řez schodištěm.

Fotodokumentace.

Pohled na schodiště z lodi kostela. Z podhledu jsou patrné doplňované části. Nášlapné hrany jsou opotřebovány a některé je nutno protézovat. Zde 3. a 7. stupeň.

Některé stupně bude nutno scelit špánováním a doplnit. Zde v úrovni okna.
Mnohé podstupnice je nutno nastavit. Například tu přichycenou skobou.

Zde opět nutné scelení, protézování a doplnění chybějících částí.
U horních nášlapů, lépe než výměna je nasycení stávajících konsolidanty.

Nedoléhající podstupnice je potřeba přisadit a případně nastavit.
Nově osazený schod (nahore) neodpovídá proporčně, ani profilací. Je lépe jej vhodněji nahradit.

Je zjevné, že každý stupeň je potřeba zrevidovat zvlášť a posoudit rozsah zákroku.
Vždy je ale lepší zachovat co nejvíce původního.

Sloupek zábradlí je napojen na nosný sloup schodiště a přichycení je pouze z jedné strany kramlí. Zde je vhodné kotvení i na zbývajících stranách, jakkoli půjde o zásah do originálu.

Také ostatní sloupky je potřeba ukotvit. Díky mělkému usazení sloupků a velkému ramenu má madlo značný výkyv i při menších silách působících u koruny zábradlí.

Některé podstupnice jsou uvolněné. Zde spodní.
Jiné podstupnice jsou vložené. Horní.

Zde podstupnice přibita jen napůl. Snaha po přibití prasklého stupně způsobila odlomení červotočem značně poškozeného masivu.

Spodní podstupnice opět pouze vložena a jen letmo přichycena hřeby.
Horní podstupnice také nadrží díky vyštípnutí a nedostatečnému přesazení.

Záklop schodiště má již měněná prkna.
Neodkorněný trámeček byl napaden tesaříkem.

Nápisy křídou s datací nemusí svědčit o vzniku schodiště.

Nápisy O. Svoboda a Nováček jsou zjevně mladší.

Horní nášlap je potřeba protézovat.
Spodní stupeň je nutné scelit špánováním.

Také zde je potřeba stupně zpevnit proklížením a vložením špány.